

*„Pamiętać – to znaczy dbać, być wrażliwym na to,
co jest esencjonalne dla naszych dziejów i naszej narodowej tożsamości” /Jan Paweł II/*

Szlakiem jarosławskich Miejsc Pamięci Narodowej

Ścieżka edukacyjna

**Szkoła Podstawowa nr 4
im. Stefana Żeromskiego
w Jarosławiu**

Jarosław 2023/2024

Ścieżka edukacyjna „**Szlakiem jarosławskich Miejsc Pamięci Narodowej**” pomoże odnaleźć i poznać poszczególne obiekty, które są w niej zawarte. Dzięki nim odkryjesz kawałek historii naszego miasta i poznasz ludzi z nim związanych. Zaznajamiając się z ich historią, nieobce staną się dla Ciebie miejsca, w których żyli. W tym wypadku chodzi o **Jarosław**, jego topografię, nazwiska zamieszkujących go ludzi, ich zawody i styl życia. Mowa tu o osobach wykonujących często bardzo prozaiczne czynności, ale czasem wciągniętych w bieg dramatycznych wydarzeń o znacznie szerszym zasięgu. Szukając wiadomości o konkretnych postaciach, dowiesz się znacznie więcej o ich otoczeniu, tym samym zagłębisz się w **historię lokalną**, nie mniej ważną przecież od tej wielkiej, dotyczącej całych państw czy narodów.

Ścieżka edukacyjna zaproponowana przez Szkołę Podstawową nr 4 w Jarosławiu składa się z 10 obiektów – **MIEJSC PAMIĘCI NARODOWEJ**. Każdy, kto zdecyduje się przejść jej szlakiem pozna nie tylko wymienione miejsca, ale także okolice, w której są usytuowane. Można skorzystać z całej trasy (**należy przeznaczyć na ten cel kilka godzin**) lub wybrać te jej odcinki, które spośród podanych najbardziej nas interesują. Warto cieszyć się ich pięknem.

Cele:

- aktywne uczenie się,
- zwiększenie aktywności mieszkańców,
- zwiększenie wiedzy o historii lokalnej,
- poznanie Miejsc Pamięci Narodowej w Jarosławiu,
- poznanie historii osób upamiętnionych na pomnikach i tablicach,
- budowa postawy świadomego mieszkańca Jarosławia.

Zakładane rezultaty:

- zwiększenie oddziaływania na wiedzę,
- ugruntowanie wiedzy o Miejscach Pamięci Narodowej,
- pielęgnowanie pamięci historycznej,
- wzmocnienie tożsamości mieszkańców,
- zainteresowanie historią naszego miasta,
- poszerzenie oferty szkoły w zakresie ciekawych form zajęć.

Realizacja zaplanowanych w projekcie działań wzmocni i uzupełni zaangażowanie naszej szkoły w rozwój miasta, w tym rozwój turystyki i rozwój społeczny.

1. Pomnik Pamięci Narodowej.

Pomnik jest unikalny zarówno w formie jak i treści. Na granitowych blokach o długości 32 m umieszczono całą historię Polski od Mieszka I do Jana Pawła II. Najważniejsze daty, wydarzenia i postacie zostały uwiecznione w brązie. Ciekawa jest historia powstania monumentu. W 2005 r. powstał Pomnik Katyński. W 2010 r. dołożono dwa skrzydła smoleńskie, a w latach 2017-2018 dodano historię Polski. Bezpośrednią motywacją do powstania ostatecznej wersji pomnika były doniosłe rocznice: 1050-lecie chrztu Polski i 100-lecie odzyskania przez Polskę niepodległości.

2. Tablica Pamiątkowa poświęcona Michałowi Zielińskiemu.

„Serce w plecaku” to piosenka znana wszystkim pokoleniom Polaków. Właśnie z tym utworem kolejne pokolenia kojarzą Michała Zielińskiego.

<https://www.youtube.com/watch?v=jkxrMq2jD-0>

Był podoficerem Wojska Polskiego, członkiem orkiestry wojskowej w Truskawcu w latach 1926-1939, uczestnikiem kampanii wrześniowej, a następnie walk II Armii Wojska Polskiego. Jako ochotnik otrzymał z komisji wojskowej przydział do 3 Pułku Piechoty Legionów, który wówczas stacjonował w Jarosławiu (obecnie osiedle Pułaskiego). Po wojnie zamieszkał w Jarosławiu, gdzie był nauczycielem w szkole muzycznej. Jego wiersze ukazały się w 1978 roku w zbiorze pt. „*Serce w plecaku*”. Piosenka pod tym samym tytułem ukazała się znacznie wcześniej, bo w 1933 r. Autor napisał wiersz na konkurs ogłoszony przez gazetę „Żołnierz Polski”. Po dokonaniu korekty i dodaniu

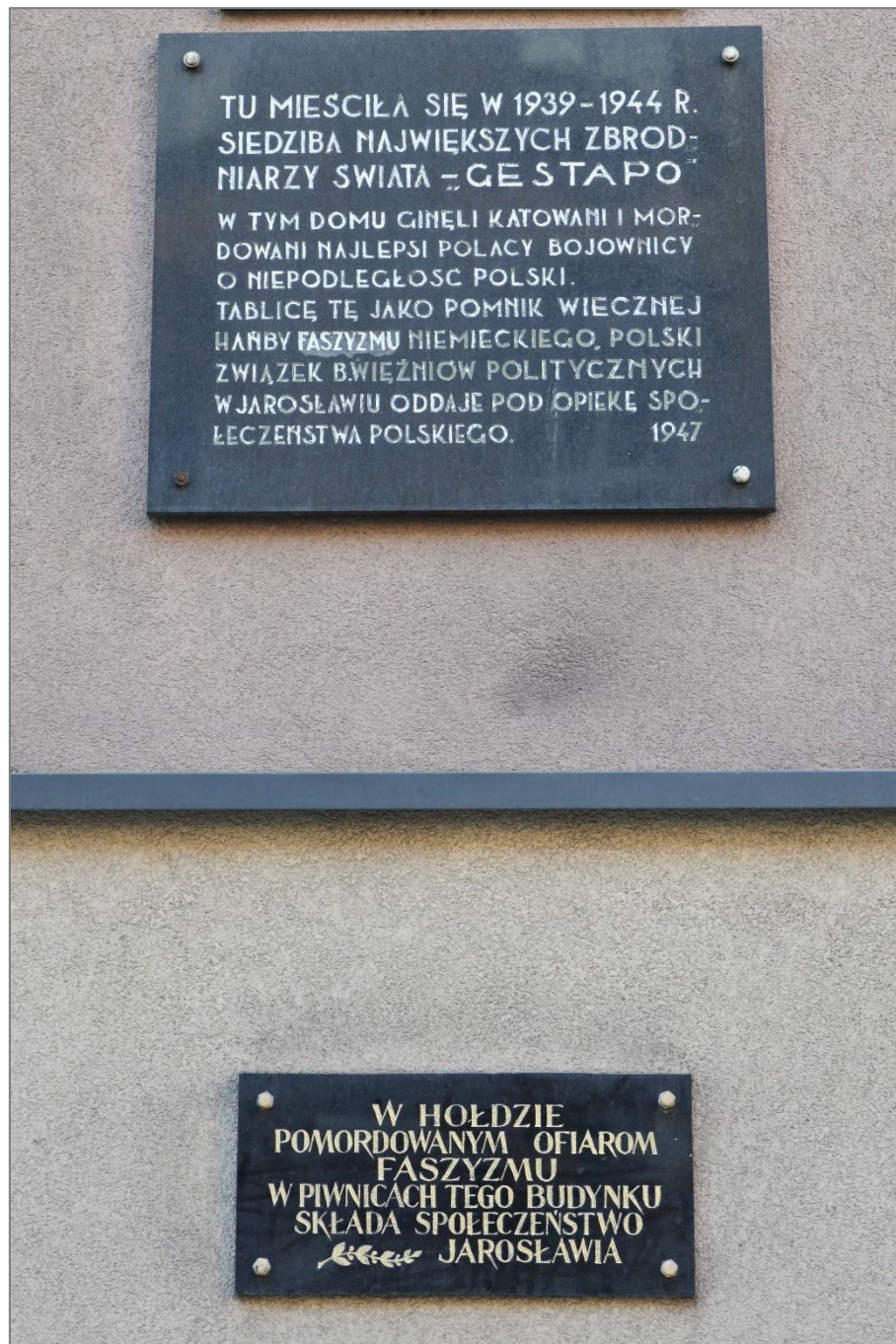

refrenu dołączył go do skomponowanej przez siebie melodii. Piosenka prawdziwą popularność osiągnęła w latach drugiej wojny światowej.

3. Tablica Pamiątkowa w Hołdzie Pomordowanym Ofiarom Faszyzmu.

Dla uczczenia pamięci ofiar terroru zamontowano tablicę z informacjami historycznymi dotyczącymi tego miejsca. W kamienicy (przy ul. Słowackiego 2 w Jarosławiu) w czasie II wojny światowej znajdowała się siedziba gestapo. Obecnie jest tam „izba pamięci”. Na tablicach zamontowanych w piwnicy (dwa pomieszczenia, gdzie była katownia gestapo), opisana jest historia II wojny światowej w Jarosławiu i dzieje terroru w mieście.

4. Pomnik Stanisława Byliny.

Doktor Stanisław Bylina (1903-1978), pseudonim „Adam” był laryngologiem, chirurgiem i onkologiem. Zorganizował pierwszy w Polsce Państwowy Instytut Przeciwrakowy w Gliwicach. Przez wiele lat pełnił funkcję jego dyrektora. W 1939 r. Stanisław Bylina trafił do niewoli niemieckiej. Pracował w Szpitalu Jeńców Polskich w Jarosławiu. Po jego likwidacji i powrocie na wolność podjął wysiłek utworzenia w tym mieście prywatnej lecznicy chirurgicznej. W maju 1940 r. został zaprzysiężony jako członek Związku Walki Zbrojnej i otrzymał pseudonim „Adam”. Lecznica stała się od tej pory miejscem udzielania pomocy polskim żołnierzom zawodowym, oficerom i podoficerom oraz ich rodzinom. Udzielał także schronienia ludności żydowskiej. Po wojnie był szefem i jednym z publicystów Państwowego Zakładu Wydawnictw Lekarskich. Budynek, w którym mieściła się Klinika Chirurgiczna istnieje w Jarosławiu do dzisiaj (ul. Kasprowicza 6).

5. Pomnik Sybiraków.

Pomnik upamiętniający losy zesłanych na Syberię, przypomina historię tułaczego losu i tragedię, która odcisnęła niezwykle piętno na całym życiu wszystkich zesłańców. Dla Sybiraków to szczególnie ważne miejsce. Wszak 17 września 1939 roku sowiecka Rosja napadła na Polskę. Rozpoczął się niezwykle okrutny czas dla naszego narodu, przynoszący ze sobą represje i masowe wywózki polskich obywateli na Syberię.

6. Pomnik w hołdzie żołnierzom walczącym na frontach I i II wojny światowej.

Monument upamiętnia miliony ofiar oraz prawdziwych bohaterów, którzy bronili Ojczyzny niezłomnie do samego końca. Oddaje hołd ich heroizmowi i odwadze.

7. Pomnik kpt. Władysława Koby.

Władysław Antoni Koba – nazwisko konspiracyjne „Marcin Gruda”, pseudonimy: „Marcin”, „Rak”, „Tor”, „Żyła” (1914-1949) – kapitan Wojska Polskiego i Armii Krajowej, działacz WiN. Oficer służby stałej piechoty w 3 pułku piechoty Legionów w Jarosławiu, uczestnik kampanii wrześniowej 1939. Od grudnia 1939 r. w konspiracji, od 1943 r. dowódca plutonu dywersyjnego Obwodu Armii Krajowej Jarosław i oficer dywersji Obwodu. Jesienią 1944 r. przeniesiony do Obwodu AK Przemyśl, gdzie objął funkcję adiutanta Komendy Obwodu. Po rozwiązaniu AK – Komendant Obwodu Przemyśl organizacji „Nie”, a następnie DSZ. Od września 1945 r. działacz Zrzeszenia WiN. W 1947 r. aresztowany w Przemyślu przez UB i w 1948 r. wyrokiem WSR w Rzeszowie skazany na karę śmierci, którą w 1949 r. wykonano. Pośmiertnie awansowany na stopień majora.

8. Pomnik Pamięci Baśki Puzon.

Czesława Romana Puzon ps. „Baśka” – patronka jarosławskiego hufca ZHP, bohaterka tajnej konspiracji i dzielna harcerka w Jarosławiu. Odważna działalność konspiracyjna i patriotyczna postawa podczas II wojny światowej były przyczyną jej aresztowania przez jarosławskie Gestapo. Została zamordowana przez Niemców 9 czerwca 1944 r. w Kidałowicach.

9. Pomnik Anny Jenke.

Od 7 roku życia na stałe zamieszkała w Jarosławiu. W czasie wojny i okupacji była czynnie zaangażowana w konspiracji, wraz z innymi harcerkami niosła pomoc – jeńcom, rannym i ludziom poszkodowanym. Dla dzieci najbiedniejszych zorganizowała akcję „kromka chleba”. Brała też udział w tajnym nauczaniu. Od 1950 r. do końca życia, pracowała jako polonistka i wychowawczyni młodzieży szkół średnich w Jarosławiu. Jej działalność pedagogiczna i wychowawcza przebiegała w bardzo trudnym okresie – w systemie stalinowskim. Wtedy to wykazała wielką odwagę w wyznawaniu prawd wiary, swej przynależności do Chrystusa i Kościoła. W tym też duchu wychowywała całe rzesze młodych pokoleń. Szczególną troską otaczała młodzież z tzw. marginesu społecznego i „dzieci ulicy”. Opiekowała się też biednymi, chorymi i samotnymi ludźmi. Wszystkim niosła pomoc moralną i materialną.

10. Krzyż Golgoty Narodów.

Wiele miejsc na świecie jest uświęconych męczeńską krwią Polaków. Wystarczy wspomnieć katogę więźniów politycznych, obozów koncentracyjnych, żołnierzy AK i wielu innych. Nie wolno nam zapomnieć o Golgotcie Wschodu, o zsyłkach, torturach, strasznych miejscach odosobnienia i prześladowania synów narodu polskiego. Jednym z miejsc pamięci męczeństwa z okresu II wojny światowej jest wzgórze św. Mikołaja w Jarosławiu i krzyż, który jest jego symbolem.

Fotografie wykorzystane w projekcie są autorstwa Pana Mariusza Wojtowicza.